

# Resa till Apladalen och Bruno Mathsson Center i Värnamo

12 maj 2022



Att Värnamo har mycket att bjuda på fick vi erfara idag när ett 25-tal medlemmar återigen styrde kosan norrut till vår gamla residensstad. Visan "I Apladalen i Värnamo" känner vi till, om Per och Kersti, och det var vid denna statygrupp som dagens utmärkta guidning började. Pers och Kerstis dröm om en gemensam framtid slås brutalt i kras när deras sparade löner under sex år visar sig vara värdelösa, devalverade av Ulrika Eleonora till nödmynt. De hade 1719 rest från Vislanda till Värnamo marknad för att förlova sig men länsman berättar sanningen för dem och så uppkom dikten om Per och Kersti, först i muntlig tradition och sedan nedtecknad av Carl Snoilsky i Svenska bilder. I verkligheten hette de Åke och Kerstin och de var Peter Wieselgrens farmors föräldrar.



Apladalen är en 22 ha stor natur- och kulturpark i centrala Värnamo, den ägs av kommunen och stugorna, som alla är flyttade hit, äger hembygdsföreningen. Prästgården från Mistelås, byggd 1803, fraktades hit på järnväg 1929 till en kostnad av 900 kr. Den är nu hembygdsmuseum och lokal för olika aktiviteter. Möbler och inredning är skänkta, till exempel ett dockskåp från slutet av 1800-talet, som har tillhört överståthållare Torsten Nothin.



Här finns en ganska stor samling av Sydsvenskt bonadsmåleri av bland andra Anders Eriksson i Ås, föreställande Bröllopet i Kana och Josef möter sin far. En annan stor bonad, målad av Sven Nilsson Morin, Gnosjö, föreställer Faraos jagar Israels barn. Den hade använts som rullgardin, därav lite skadad.



På 1600-talet lydde handeln i Värnamo under Jönköpings borgerskap som satte upp marknadsbodur utmed häradsvägen genom staden och den enda boden, som ännu finns kvar är Mor Kajsas stuga från 1700-talet. Från 1700-talets början är den ryggåsstugan med grästak från Åsenhöga. Dess storlek antyder att den tillhört en välbärgad bonde. Med stugan följde inventarier som möbler, kläder, jaktredskap med mera.



Efter en god lunch i Kaffestugan vandrade vi genom den vårvackert gröna parken över till andra sidan gatan.



Där, i ett stort vitt trähus med tillbyggnad, finns idag Bruno Mathssons Center. I husets källare låg fabrikslokalen där det tillverkades möbler. Bruno Mathsson, född 1907, var son till Karl Mathsson, snickarmästare i fjärde generationen. Han var inte intresserad av skolan utan ville som 18-åring sluta för att i stället jobba hemma i fabriken.



I stället lärde han sig genom att låna möbelböcker och tidskrifter från Röhsska Konstmuseet i Göteborg. På en hantverks- och industriutställning i Värnamo 1930 fick han ett stipendium på 30 kr för att delta i Stockholmsutställningen samma år, kom hem med idéer om ett nytt formspråk och hade fått kontakt med andra hantverkare.

Året därpå fick han i uppdrag att designa en stol till väntrummet på Värnamo lasarett. För att hitta den rätta formen för kroppen på en stol utan stoppning och med sadelgjord och underrede av böjträ, så lade han sig i snön och studerade kroppens avtryck. Så uppkom den första *Gräshoppa*. Personalen på lasarettet tyckte den var så ful så den sattes senare upp på vinden.

Men Bruno trodde på sin idé, utvecklade den, studerade sittandets mekanik och experimenterade med material. På så vis utformades under åren 1933-1936 de tre grundstolarna, *arbets- vil- och liggstol modell 36*. Med dessa stolar blev Bruno Mathsson 1936 inbjuden att göra en utställning på Röhsska Konstmuseet i Göteborg

och detta blev succé och hans genombrott i Sverige. Det följdes av representation på världsutställningen i Paris 1937 där han fick pris för "*Parisbädden*", den enda säng han designade.



Trots att det vid andra världskrigets utbrott blev svårt att få tag på material till stolarna, gjordes få stoppade möbler, bilsätessoffan var ett undantag. Sadelgjorden av lin fick ersättas av remsor av papper och lim och till böjträ användes inhemskt material, ek och bok.

Bruno Mathsson gifte sig med Karin Svärd. Hon var språkkunnig, vilket kom till nytta under deras resor i bl a USA där de fick inspiration att designa och bygga glashus. 1945 byggdes en paviljong hemma på gården i Toftaholm och ett hus i Höllviken till bekanta, färdigt innan bygglovets blev klart eftersom de nya konstruktionerna och egna idéerna inte riktigt förstods i kommunerna. 1950 byggdes utställningshallen vid huset i Värnamo, med glasväggar för ljusinsläpp, enkelt och funktionellt. Det lilla kontoret är genomtänkt inrett med låga möbler, ergonomiskt bra för handlederna, skrivbord med hjul som man drar till sig mot stolen, bokhylla smalare än pärmen, kassaskåp, väggsekretär och en *Pernillastol* att vila i.



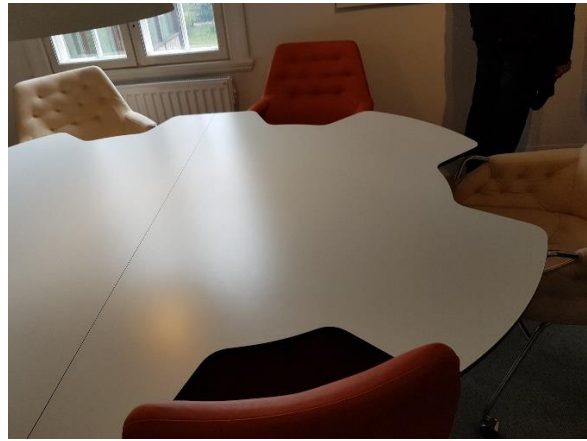
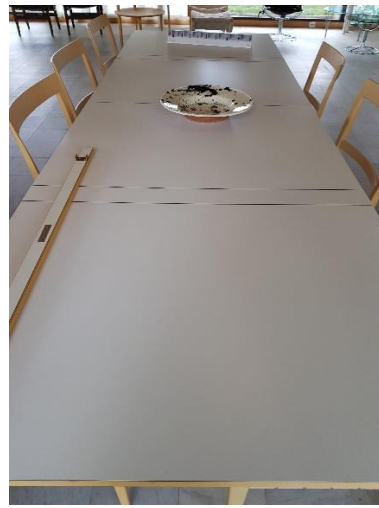
Karin och Bruno byggde tre hus för egen räkning, det första i Frösakull, det andra vid Vidöstern utanför Värnamo och det tredje på Algarvekusten. Alla är anpassade till den specifika naturen och klimatet där det står och samtidigt enkla och funktionella med glasväggar för ljuset.

Till 50-årsjubileet presenterades en ny stol med stål, som fick namnet *Jetson*. På senare tid har en pall till den tagits fram i Brunos anda.

Bruno och Karin reste flera gånger till Japan där han ställde ut och han fick mycket inspiration av den japanska enkelheten t ex medar på stolarna, lätt att flytta på mattan.

*Superellipsbordet* designades tillsammans med Piet Hein, en dansk poet och matematiker. Superelipsen var en matematisk form som Piet Hein skapade för att konstruera kurvor. Den användes när Sergels torg byggdes. Bordet kan skarvas ihop och utökas och benen är flyttbara spännben. En variant finns med urholkad skiva för gravida eller andra tjocka magar. Bruno och Piet Hein blev goda vänner - Piet Hein: "När vi vill lika blir det som jag vill, annars som Bruno vill".





Bruno Mathsson fick flera priser och utnämningar och professors titel av regeringen och var erkänd på hemmaplan och även känd världen över. Sagt av Bruno Mathsson: "Det bekväma sittandet är en konst vilket det icke bör vara, i stället bör tillverkningen av sittmöbler ske med sådan konst att sittandet i dem icke blir någon konst"

